

คุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

อัญชลี นรินทร

มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

Email: Anchalee_n@rbac.ac.th

บทคัดย่อ

ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่ให้ความสำคัญในการวางรากฐานให้ประชาชน ซึ่งคนและชุมชนก็เป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน รวมทั้งองค์การอนามัยโลกระบุถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต เห็นได้จากงานวิจัยที่นำแนวคิดนี้มาศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนกรุงเทพมหานครภาพรวมดี ได้แก่ สุขภาพร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสุขภาพร่างกายที่ประชาชนที่ให้ครามคิดเห็นเป็นอันดับต้น เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายของประชาชนในพื้นที่ มีการทำพื้นที่ออกกำลังกายให้กับประชาชนได้มีโอกาสในการพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิตให้ดีขึ้น เพราะกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง มีประชาชนจำนวนมาก ทำให้เกิดความแออัดและปัญหาที่อาจเกิดขึ้น แต่ท้ายสุดก็สามารถพัฒนาให้ทุกชุมชนกรุงเทพมหานคร มีคุณภาพชีวิต ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความปลอดภัย เห็นได้จากงานวิจัยที่ระบุว่าคุณภาพชีวิตของคนไทยอยู่ในระดับดี ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ก็นับว่ามีความสำคัญเพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง และสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดี การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพ และรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม ครอบครัวอบอุ่น และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง ทั้งการพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ โดยพยายามอาศัยปัจจัยหลายประการเข้ามาช่วยในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต ชุมชน อย่างยั่งยืน

People's Quality of Life towards Sustainable Community

Anchalee Narintorn

Master of Public Administration, Rattana Bundit University

Email: Anchalee_n@rbac.ac.th

Abstract

According to the basic state policy emphasizes on foundations for the people, people and communities are another important mechanism for the national stability, prosperous and sustainable. The World Health Organization identifies the quality of life component seen from the research that has brought this idea to study and found that the overall of people's quality of life is good: physical health, mental, social relationship and environment, especially physical health that the public reviews are the top. Bangkok gives an important to the quality of life regarding people's physical health in the areas by providing exercise areas for developing physical health and better mental health. Bangkok is the capital that many people cause congestion and potential problems. Finally, it develops every communities are livable and safe community, have both physical and mental quality of life. From the research identified people's quality of life is in good level. Sustainable quality of life development is important for people's self-development and social to the desirable goal. For individual, family and community have to develop physical and mental for having good attitude concept. Generosity to the other people, having career and enough income for living, virtue and merit, warm family, economic and social stability can reduce the problems. Developing their communities is a livable community by using various factors to develop the community coping with the situation that may be changed.

Keywords: Quality of life, Community, Sustainable

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันเล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับประชาชนคนไทย จึงได้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ทำให้ภาครัฐจะต้องดำเนินการโดยกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 (รัฐธรรมนูญ, 2560) โดยให้ความสำคัญในการวางรากฐานให้ประชาชนคนไทยเป็นคนที่มีสมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณภาพที่ดี ครอบคลุมอบอุ่น และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งคนและชุมชนก็เป็นอีกกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งการศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชน จะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาหรือวางแผนนโยบายของประเทศสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยนั้น ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ที่ยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางพัฒนา” ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของการให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศ จึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากลและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะที่ดีขึ้น ใ้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นด้วย (อนรรฆ อีสเฮาะ, 2562)

นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1995) ระบุองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้านด้วยกันดังนี้ 1) ด้านสุขภาพร่างกาย (physical domain) กล่าวคือเป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล เช่น การรับรู้ถึงสภาพความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกาย มีกำลังเพียงพอที่จะทำงาน หรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน มีความสามารถในการทำงาน พอใจที่จะทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน มีสมาธิในการทำงาน สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ พอใจในตนเอง พอใจในชีวิตและได้รับรู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวัน ซึ่งการรับรู้เหล่านี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ด้านจิตใจ (psychological domain) กล่าวคือเป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น พอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้ ยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ พอใจในชีวิตสมรสรู้สึกชีวิตมีความหมาย สภาพรอบ ๆ บ้านดี พอใจที่มีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship domain) กล่าวคือ เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับผู้อื่น เช่น การผูกมิตรหรือการเข้ากับผู้อื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดี พอใจที่สามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็น และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental domain) กล่าวคือ เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าการได้พักผ่อนเป็นการคลายเครียดได้ รวมทั้งพอใจกับการนอนหลับ (WHO, 1995) การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ย่อมต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้น จะต้องมียปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม และจิตใจเข้าร่วมด้วย

แต่หากจะกล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ก็นับว่ามีความสำคัญเพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนาได้ ดังนั้นคุณภาพชีวิตของประชาชนย่อมมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้มีแนวคิดเจตคติที่ดี รู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อกัน มีอาชีพและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะและปัญหาครอบครัว เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเทศได้พยายามในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้ประชาชนทุกคนในสังคม คินดีอยู่ดี และมีความสุข (อนรรฆ อีสเฮาะ, 2562) เห็นได้จากงานวิจัยที่นำแนวคิดนี้มาศึกษา และพบว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนกรุงเทพมหานคร

ในภาพรวมดี ได้แก่ สุขภาพร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสุขภาพร่างกายที่ประชาชนที่ไม่
 ความคิดเห็นเป็นอันดับต้น เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายของประชาชน
 ในพื้นที่ มีการทำพื้นที่ออกกำลังกายให้กับประชาชนได้มีโอกาสในการพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิตให้ดีขึ้นเพราะกรุงเทพมหานคร
 เป็นเมืองหลวงที่มีประชาชนจำนวนมาก ทำให้เกิดความแออัดและปัญหาที่อาจเกิดขึ้น แต่ท้ายสุดก็สามารถพัฒนาให้ทุกชุมชน
 กรุงเทพมหานคร มีคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความปลอดภัย ในยุคที่มีการแข่งขันและพยายาม
 พัฒนาชุมชนของตนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ ปัจจัยเหล่านั้นส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่
 อาจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อชุมชน ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรม
 ที่แสดงออกของประชาชน เปรียบเสมือนสิ่งที่ช่วยยึดให้ประชาชนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีความสุข ความผูกพัน
 ต่อชุมชน อันเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชุมชนที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความรู้สึก และพฤติกรรมของประชาชน
 เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนหรือเสียสละ ประชาชนที่มีความผูกพันต่อชุมชนพร้อมที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชน อันจะ
 ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน พร้อมทั้งจะทุ่มเทกำลังกายกำลังใจสร้างสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ประชาชน
 ที่อาศัยอยู่ในชุมชนในปัจจุบันต้องเผชิญกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายนอก และปัจจัยสิ่งแวดล้อม
 สังคมในชุมชน โดยสภาพประชาชนและชุมชนก็เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี
 สมัยใหม่ อันทำให้เกิดผลกระทบต่อนโยบายการดำเนินชีวิตของประชาชน และชุมชนได้เปลี่ยนแปลงตาม จะเห็นได้ว่าประชาชน
 และชุมชนมีลักษณะหลากหลายยิ่งขึ้น ประชาชนในชุมชนต่างมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้
 อาจส่งผลให้ชีวิตประชาชนในชุมชนสั่นคลอนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านคุณภาพชีวิตและความผูกพันต่อชุมชน และความสัมพันธ
 รัหว่างคุณภาพชีวิตกับความผูกพันต่อชุมชนที่มีต่อการทางสังคม

จากบริบทดังกล่าวมานี้ ผู้เขียนบทความได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น ที่อาจส่งผลกระทบต่อความ
 มั่นคงของสังคมและประเทศได้ เช่น ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของโควิด ความรุนแรงในครอบครัวและปฏิสัมพันธ์
 ของประชาชนที่มีต่อกันในชุมชนกรุงเทพมหานครเสื่อมถอยลดน้อยลง อันเป็นสาเหตุทำให้สนใจศึกษา ผู้เขียนบทความต้องการ
 ชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน และมี
 การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการในแต่ละศาสตร์สาขาวิชาอื่นได้

แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในบทความครั้งนี้ ผู้เขียนได้นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนอย่างยั่งยืนมาศึกษา ดังนี้
 คุณภาพชีวิต (quality of life) เป็นคำที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อบ่งชี้ถึงเป้าหมายของการพัฒนาบุคคลหรือสังคม
 ให้บรรลุถึงคุณลักษณะที่ดีตามที่กำหนดไว้ แม้ในสังคมซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขัน ความเร่งรีบ ทุกชีวิตต้องใช้เวลาส่วนใหญ่
 ในการที่จะทำงานหาเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัว โดยเฉพาะในสภาวะเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบันนี้ยังอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจ
 ไม่ค่อยดี จำเป็นต้องประคับประคองคนในครอบครัวให้มีความสุขที่ดีที่สุด เพื่อต่อสู้กับสภาพเศรษฐกิจ กระแสสังคมก็ตาม

คุณภาพชีวิต ยังเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาของประเทศ แต่ยังคงมีความคลุมเครือมีนักวิชาการหลายทัศนะ
 ด้วยกัน ที่ได้ศึกษาปรัชญาและพัฒนาแนวคิดด้านคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

ชาร์มา (Sharma, 1975) ได้เสนอแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์ และระดับคุณภาพชีวิต
 โดยแบ่งระดับความต้องการออกเป็น 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 ความต้องการในการดำรงชีวิต (Bio - physical Needs) ซึ่งปัจจัยที่ความต้องการได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย
 ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น นำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับที่ต่ำสุด

ความต้องการของมนุษย์
อรรถกถา

ระดับที่ 2 ความต้องการทางสังคม (Psycho - social Needs) ซึ่งปัจจัยที่ต้องการได้แก่ การศึกษา การขนส่ง บริการสังคม เป็นต้น การได้รับปัจจัยเหล่านี้ร่วมกับระดับแรก Bio - physical Needs นำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับพึงพอใจ

ระดับที่ 3 ความต้องการระดับสูงสุด (Personal Aspiration) เป็นความทะเยอทะยานของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกัน เช่น ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ เป็นต้น บุคคลที่บรรลุความต้องการระดับนี้จะมีระดับคุณภาพชีวิตที่สูง มีความเป็นอยู่ที่โดดเด่นทำให้เกิดปัญหาในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นผลกระทบต่อด้านคุณภาพชีวิตที่จะค่อยๆ ลดลง จนอยู่ในระดับที่พึงพอใจเนื่องจากลดระดับความต้องการลง

กอนโด (Kondo, 1985) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตที่มีปัจจัยเป็นองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. มาตรฐานความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย อาหารหรือ โภชนาการ สุขภาพที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น
2. จิตใจหรืออารมณ์ ประกอบด้วย ความรัก หรือความเป็นเพื่อน การแต่งงานหรือการมีบุตร ครอบครัว นันทนาการ หรือการใช้เวลาว่าง การศึกษาความพึงพอใจในงาน ความมั่นคง สถานภาพ เป็นต้น
3. ความรู้สึกนึกคิด ที่ประกอบด้วย การมีอิสระต่อความเชื่อ การมีอิสระต่อการปฏิบัติ ตามความเชื่อของตนเอง

เซง (Zhan, 1992) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า คุณภาพชีวิตนั้นควรมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ

1. ด้านความพึงพอใจในชีวิต เป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่ตนครองอยู่ ซึ่งอยู่ระหว่างปรารถนาที่ตั้งไว้ และความสำเร็จที่ได้รับ
2. ด้านอัตมโนทัศน์ เป็นความเชื่อมั่น และความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ในห้วงเวลาหนึ่ง
3. ด้านสุขภาพ และการทำงานของร่างกาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยนอกจากประเมินอาการทางคลินิกแล้ว ยังประเมินในเรื่องการรับรู้ภาวะสุขภาพของบุคคล สิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสังคมด้วย
4. ด้านสังคม เศรษฐกิจเป็นการประเมินการประกอบอาชีพ การศึกษา รายได้ ซึ่งถูกกำหนดเป็นมาตรฐานทางสังคม

กล่าวสรุปได้ว่า จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของคุณภาพชีวิตของนักวิชาการแต่ละท่านดังที่กล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้ผู้เขียนบทความสนใจจึงนำแนวคิดนี้มาศึกษา

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

มนุษย์ทุกคนย่อมมีความต้องการคุณภาพชีวิตระดับหนึ่ง ที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีเกณฑ์ประเมินคุณภาพชีวิต ย่อมจะช่วยให้บุคคลเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของตนเองกับเกณฑ์อื่น เพื่อจะได้ทราบว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตหรือไม่ หรือมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด แนวคิดเกี่ยวกับตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต (quality of life indicators) นั้น ได้มีนักวิชาการและหน่วยงาน ต่าง ๆ ได้ทำการศึกษารวบรวมทั้งในระดับประเทศ และในระดับครอบครัว องค์กรความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Cooperation and Development : OECD)

ยูเนสโก (UNESCO, 1981) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตที่มีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่าคุณภาพชีวิต เป็นการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตน

อยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ศักยภาพส่วนบุคคลสร้างสรรค์พัฒนาตนเองและสังคมให้อยู่รวมกันได้ ซึ่งเห็นได้จาก

1. รายได้ของครอบครัวที่พอเพียงแก่การดำรงชีวิตพื้นฐาน
2. การมีงานทำที่เพียงพอแก่การยังชีพ
3. การศึกษาและอัตราการเรียนรู้หนังสือของประชาชน
4. โอกาสการมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ
5. การมีเอกราชของชาติที่ปราศจากการแทรกแซงครอบงำจากรัฐบาลอื่น

กล่าวสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสังคมที่ตนอยู่ได้เป็นอย่างดี และคุณภาพชีวิตจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคลในสังคม ซึ่งคุณภาพชีวิตควรมีองค์ประกอบที่เราสามารถวัดได้อย่างชัดเจน และคำนึงถึงตัวชี้วัดในคุณภาพชีวิตนั้นด้วย

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1995). ระบุถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพร่างกาย (physical domain) เป็นการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล เช่น รับรู้ถึงสภาพความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกาย มีกำลังเพียงพอที่จะทำงาน หรือการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน มีความสามารถในการทำงาน พอใจที่สามารถทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน มีสมาธิในการทำงาน สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเอง ได้พอใจในตนเอง พอใจกับการคมนาคม พอใจในชีวิตและได้รับรู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวัน ซึ่งการรับรู้เหล่านี้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมี 7 ตัวชี้วัดได้แก่ 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การไยยาหรือการรักษา 7) ความสามารถในการทำงาน

2. ด้านจิตใจ (psychological domain) เป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น พอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้อยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ พอใจในชีวิตสมรสรู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย สภาพรอบ ๆ บ้านดี พอใจที่มีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้สึกในด้านดี 2) การคิดการเรียนรู้ ความจำและสมาธิ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship domain) เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับผู้อื่น เช่น การผูกมิตรหรือการเข้ากับผู้อื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม รู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคง ปลอดภัยดี พอใจที่สามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็น มี 3 ตัวชี้วัดได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม 3) กิจกรรมทางเพศ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม (environmental domain) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าการได้พักผ่อนเป็นการคลายเครียดได้ และพอใจกับการนอนหลับ มี 8 ตัวชี้วัดได้แก่ 1) ความปลอดภัยทางด้านร่างกายและความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง 7) สภาพแวดล้อม 8) การคมนาคม

กล่าวสรุปได้ว่า การที่มนุษย์จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้น ย่อมต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีการดำรงชีวิตที่มีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

ปัจจุบันคำว่า “ชุมชน” เป็นศัพท์ที่บัญญัติมาจากภาษาอังกฤษว่า “Community” สำหรับในประเทศไทย คำว่า “ชุมชน” ได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2505 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยราชการที่มีการแยกส่วนพัฒนาการท้องถิ่นออกจากกรมมหาดไทย แล้วจัดตั้งเป็นกรมการพัฒนาชุมชน สังกัดกระทรวงมหาดไทย

การนิยามความหมายคำว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพันหรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกันโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ในทางการบริการสังคมร่วมกัน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2559)

ชุมชน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน เป็นสังคมนขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

แคมบริดจ์ (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, 2003 : 53) ได้ระบุถึงความหมายของชุมชนว่า ชุมชน (Commune) หมายถึง กลุ่มคนหรือกลุ่มครอบครัวที่อยู่อาศัยร่วมกันในพื้นที่หนึ่ง พื้นที่ใด (Particular Area) โดยกลุ่มคนเหล่านี้ต่างก็ทำงานร่วมกัน ใช้สิทธิและเป็นเจ้าของพื้นที่และผลประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกัน จนทำให้เกิดพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อ ตลอดจนมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมร่วมกัน ประหนึ่งว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นหนึ่งเดียวกัน (As a Unit) ทั้งชุมชน

แซนเดอร์ส (Sanders, 1958 : 189) กล่าวถึงความหมายของชุมชนว่าชุมชนเป็นกลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันในบริเวณเดียวกันภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีวัฒนธรรมเดียวกัน และมีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน

นอร์ตัน (Norton, 1994 : 158) กล่าวถึงชุมชนว่าเป็นคำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส หมายถึงการอยู่ร่วมกันของประชาชนในท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นเวลานาน จนทำให้ประชาชนเหล่านี้มีความรักและผูกพันกันจนเป็นหนึ่งเดียว จึงได้พยายามร่วมกันในการจัดระบบการปกครองขึ้น เรียกว่า Self-Governing Community ถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองท้องถิ่นในฝรั่งเศส เยอรมัน และอีกหลายประเทศในทวีปยุโรป

สนธยา พลศรี (2547: 22 - 23) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนไว้ ดังนี้

1) การรวมตัวกันของกลุ่มคน (Group of People) กล่าวคือ เป็นการรวมตัวกันของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจนเป็นประชากรหรือพลเมืองของชุมชนที่มีความหลากหลาย ในด้านของกลุ่มคน เช่น โครงสร้างประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา อาชีพ รวม กระทั่งคนพิการและผู้ด้อยโอกาสอื่น ๆ นอกจากนี้การรวมตัวกันเป็นกลุ่มคนอาจมีความแตกต่างกัน ออกไปตามระดับความพร้อมหรือลักษณะของกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น ด้านอาชีพ การเมือง สิ่งแวดล้อม การสร้างนวัตกรรม เป็นต้น ซึ่งเริ่มตั้งแต่การรวมเป็นกลุ่มเล็ก องค์กรชุมชน เสาอาบัน มูลนิธิ สหกรณ์หรือเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นในเครือข่ายสังคมเสมือนจริง

2) มีอาณาเขตบริเวณทางภูมิศาสตร์สำหรับเป็นที่ตั้ง (Area) เป็นขอบเขตของการรวมตัวกัน อาจเป็นขอบเขตเชิงนิเวศ เป็นพื้นที่ธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์หรือภูมิประเทศของชุมชนนั้น ๆ เช่น พื้นที่ริมฝั่งทะเล พื้นที่เชิงเขา พื้นที่ลุ่มน้ำ หรืออาจจะเป็นพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคาร บ้านเรือน สถานที่ทำการ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นขอบเขตพื้นที่ทางการปกครอง เช่น หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เขต และแม้กระทั่งเขตพื้นที่ลักษณะเฉพาะ เช่น เขตเศรษฐกิจ เขตการพัฒนา เขตอนุรักษ์และการท่องเที่ยว เป็นต้น

3) มีปฏิสัมพันธ์หรือปฏิบัติต่อกัน (Relationship or Interaction) คือ การติดต่อสัมพันธ์ กันมีความสนใจทางสังคมร่วมกัน มีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีความสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์แบบ พบปะกันโดยตรง (Face to Face) ซึ่งการที่กลุ่ม

คนมาอยู่ร่วมกัน มีการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชน ย่อมจะมีการติดต่อสัมพันธ์ และมีการปฏิบัติต่อกันหรือการกระทำร่วมกัน ระหว่างญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน ทั้งในระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นลักษณะโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารกัน การร่วมแรงร่วมใจกัน การช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนและนอก ชุมชน จะเป็นไปในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community)

4) มีความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belongingness) โดยเป็นความรักและความห่วงใยในชุมชน กล่าวคือ สมาชิกที่รวมกันในชุมชนมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย มีการ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ และสมาชิกที่มีความหลากหลายนั้น ย่อมจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานความรัก ความเมตตา เอื้ออาทรต่อกัน สนิทสนมกันซึ่งกันและกัน เพราะเงื่อนไขดังกล่าวจะทำให้เกิดความผูกพัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อชุมชน ซึ่งเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง และชุมชนเข้มแข็งต่อไป

5) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน (Goal and Target) การรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชน จะเป็นการรวมตัวที่ไม่หลวมเพียงชั่วคราว แต่เป็นการรวมตัวที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและปรารถนากระทำให้สำเร็จร่วมกัน ทั้งที่เป็นเป้าหมายส่วนตัวของสมาชิกและเป้าหมายของชุมชน ที่จะต้องคำนึงถึงควบคู่กันไปและที่สำคัญจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของประเทศด้วย เช่น ชุมชนชนบทมีการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นที่เน้นการพัฒนา และถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือชุมชนวิชาการ เป็นการรวมกลุ่ม นักวิชาการ เพื่อคิดวิเคราะห์ วิพากษ์เรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นต้น ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นสมาชิกในชุมชนจะต้องสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อันจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางแก้ไขหรือทางเลือกใหม่ ๆ และจะได้ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

6) มีจิตสำนึกที่ร่วมกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของชุมชน (Public Consciousness) สมาชิกที่รวมตัวกันจะมีความหลากหลายของกลุ่มในชุมชน การกระทำ หรือกิจกรรมก็จะมีหลากหลายตามลักษณะการเกิดขึ้นของกลุ่มเหล่านั้น นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ และเพื่อบริการสาธารณะและใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ปักจัญ โครงสร้างพื้นฐาน บริการสาธารณสุข บริการด้านการศึกษา การแก้ปัญหาจราจร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สมาชิกมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันหรือการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) จากการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิกในการรับรู้ ตัดสินใจและการปฏิบัติร่วมกันด้วยจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง สิ่งเหล่านี้หากสมาชิกรวมตัวกันนานจนนำไปสู่เป้าหมายและทำกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

7) มีการจัดระเบียบของชุมชน (Organization) เป็นการจัดระเบียบความเรียบร้อยของ ชุมชน การควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) การจัดช่วง ชั้นทางสังคม (Social Stratification) สถาบันทางสังคม (Social Institution) และวัฒนธรรมของชุมชน (Culture) มีระบบการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สมาชิกได้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบ แบบแผนและวัฒนธรรมที่ได้สร้างไว้ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

8) มีการติดต่อสื่อสารและมีเครือข่าย (Communication and Network) ในชุมชน สมาชิกจะมีระบบของการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะพูดคุย การประชุม การใช้สื่อพื้นบ้าน การใช้เทคโนโลยีสื่อสาร ระบบ Internet Social Network เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนจะมีระบบเครือข่ายการเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งที่เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และนอกชุมชน โดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น การสื่อสารและการมีเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นชุมชน เพราะจะนำไปสู่การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้และกระบวนการจัดการในชุมชนและนอกชุมชนนั้น คือพื้นที่ปฏิบัติการจริงของสังคม

หากจะกล่าวถึงชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น หนึ่งในปัจจัยสำคัญคือ การสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนเพื่อเผชิญกับความท้าทายด้วยวิธีการแก้ปัญหาแบบบูรณาการแต่แรกที่ต้องไม่ลืมที่จะให้ความสำคัญกับความยั่งยืนด้วย การยกระดับขีดความสามารถของสมาชิกชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน เพื่อให้พวกเขาสามารถดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง สามารถค้นพบปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และแก้ปัญหาที่พบในชุมชน แนวคิดในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนนี้ สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551). โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มุ่งเน้นพัฒนาชุมชนให้พึ่งพาตัวเองได้ ผ่านการสร้างผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง (วิธีบริหารแบบล่างขึ้นบน)
2. ทำงานตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน
3. นำวิธีการพัฒนาที่ได้ผลมาใช้แก้ปัญหาที่สำคัญของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดการลงมือทำ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา และสุขภาพ

กล่าวสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนอย่างยั่งยืนนั้น หากมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนให้สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรง และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ พร้อมเสริมสร้างวินัยทางการเงิน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน กล่าวสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนในกรุงเทพมหานครในภาพรวมทุกด้านดี ได้แก่ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะด้านสุขภาพร่างกายที่ประชาชนให้ความคิดเห็นเป็นอันดับต้นๆ เพราะเนื่องจากกรุงเทพมหานคร มีการให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายของประชาชนในพื้นที่ พยายามทำพื้นที่ออกกำลังกายให้กับประชาชนได้มีโอกาสในการพัฒนาสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้ดียิ่งขึ้น เพราะด้วยความที่กรุงเทพมหานครได้เป็นเมืองหลวงที่มีประชาชน เข้ามาอยู่เป็นประชากร ทั้งประชากรหลักและประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความแออัด จนทำให้ผู้รับผิดชอบด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้เล็งเห็นถึงปัญหาและสามารถพัฒนาให้เมืองกรุงเทพมหานคร ในชุมชนทุกๆ ชุมชน ให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย และจิตใจดียิ่งขึ้น เห็นได้จากงานวิจัยของ มนตรี เกิดมีมูล (2016). ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย และพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างดี ยังพบว่า ปัจจัยที่มีผลทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จบปริญญาตรี อาชีพเกษตรกรรม สถานภาพสมรส รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน การมีเงินออม ความรู้สึกพึงพอใจกับบริการด้านการรักษาพยาบาลของรัฐ ความรู้สึกพึงพอใจกับบริการสาธารณสุขของรัฐ ความรู้สึกพึงพอใจกับการจัดการศึกษาของรัฐ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย และความรู้สึกพึงพอใจในคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน ส่วนปัจจัยที่มีผลทางลบ ได้แก่ อาชีพลูกจ้างเอกชน รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน และการมีหนี้สิน มีการเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ กรรมการค้าภายในกระทรวงพาณิชย์ ควรมีมาตรการทางด้านราคาสินค้า เพื่อช่วยลดภาระค่าครองชีพให้แก่ประชาชน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ควรเพิ่มการรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพให้แก่ประชาชนให้ดียิ่งขึ้น และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรเพิ่มมาตรการในการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่ประชาชน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนภาพรวมทุกด้านเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนต้องการ และการพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้าร่วมคิดและร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ

อย่างแท้จริง สอดรับแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา โดยอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ในบทความนี้ได้กล่าวถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อชุมชนกรุงเทพมหานครอย่างยั่งยืน ที่ผู้เขียนบทความมีความคิดเห็นว่ามีค่าสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง และสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน จึงต้องมีการพัฒนาในด้านร่างกายและจิตใจ การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพ และรายได้ ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม หากมีคุณภาพชีวิตที่ดีและอย่างยั่งยืนแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดน้อยลง ทั้งชุมชนของตนก็ให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ โดยพยายามอาศัยปัจจัยหลายประการเข้ามาช่วยในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้นำแนวคิดและทฤษฎีของคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะนำแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ที่ระบุถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ได้แก่ สุขภาพร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมมาศึกษา รวมทั้งนำแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนมาศึกษาด้วย ทั้งนี้ ผู้ที่สนใจสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2559). แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กรมการพัฒนาชุมชน
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551). จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ. นนทบุรี: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- มนตรี เกิดมีมูล (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย กรณีศึกษา ผู้อาศัยในเขตเมือง. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 56(1), 158
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, 6 เมษายน 2560, 17-18
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนรรฆ อีสเฮาะ (2562). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- Cambridge University. (2003). Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kondo, A. K. (1985). "Population and Quality of life," Training in Population Education In the Pacific. Bangkok : Unesco Regional Office for Population Education in Asia and the Pacific
- Norton. A. (1994). "International Handbook of Local and Regional Government". In A Comparative Analysis of Advanced Democracies. Birmingham: Elger.

Sanders, Irwin T. (1958). *Theories of Community Development in Rural Sociology*, 23 (March).

Sharma, R.C. (1975). *Population Trends Resources and Environment Hand book on poplation Education*.
New.delhi: Tata Mcgraw-Hill.

UNESCO. (1981). *Quality of life. An Orientation of Population Education*. Bangkok: UNESCO

WHO. (1995). *The Debelopment of the World Health Organization Quality of Life Assesment Instrument* Geneva: WHO

Zhan, L. (1992). *Quality of life: Conceptual and measurement issues*. *Journal of Advance Nursing*, 17:
795-800.